

DE L'AUTORA DE NO LOGO I LA DOCTRINA DEL XOC

AIXÒ
HO CANVIA
TOT

BIBLIOTECA UNIVERSAL EMPÚRIES

Naomi Klein

Això ho canvia tot

El capitalisme vs. el clima

Traducció de Mercè Santaulària,
Núria Parés i Jordi Boixadós

Editorial Empúries

Barcelona

Títol original: *This Changes Everything: Capitalism vs. The Climate*
© Naomi Klein, 2014

Primera edició: març del 2015

© de la traducció: Mercè Santaulària Campillo, Núria Parés Sellarès
i Jordi Boixadós Bisbal, 2015

© d'aquesta edició: Grup Editorial 62, s. l. u.,
Editorial Empúries
info@grup62.com
www.editorialempuries.cat

Fotocomposició: Víctor Igual, S. L.
Impressió: Limpergraf
Dipòsit legal: B. 4.222-2015
ISBN: 978-84-16367-00-9

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor
qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per
la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos,
www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

Tots els drets reservats

ÍNDEX

<i>Introducció. D'una manera o altra, tot canvia</i>	13
--	----

PRIMERA PART

Mala sincronització

1. La dreta té raó: El poder revolucionari del canvi climàtic.	53
2. Diner calent: Com el fonamentalisme del lliure mercat ha ajudat a sobreescalfar el planeta	99
3. Públic i de pagament: Vèncer els obstacles ideològics cap a la nova economia.	141
4. Planificació i prohibició: Clavar una manotada a la mà invisible, construir un moviment	175
5. Més enllà de l'extractivisme: Enfrontar les diverses maneres de negar el canvi climàtic	229

SEGONA PART

El pensament màgic

6. Fruites, no arrels: La desastrosa fusió de les grans empreses i les organitzacions ecologistes	267
7. No hi ha messies: Els multimilionaris ecologistes no ens salvaran	321

8. Atenuar el sol: La solució per a la contaminació és... la contaminació?	357
--	-----

TERCERA PART

Els indicis d'un començament

9. Blockadia: Els nous guerrers climàtics	407
10. Aquest lloc se salvarà per amor: Democràcia, desinversió i victòries fins a dia d'avui.	467
11. Vosaltres, i quin exèrcit? Els drets dels indígenes i el poder de mantenir la paraula	507
12. Compartir el cel: L'atmosfera compartida i el poder de pagar els deutes	535
13. El dret a la regeneració: De l'extracció a la renovació	577
<i>Conclusió</i> Els anys del salt: Just a temps per a l'impossible	617
Notes	641
<i>Agraïments</i>	757
<i>Índex analític</i>	767

LA DRETA TÉ RAÓ

El poder revolucionari del canvi climàtic

Els científics climàtics hi estan d'acord: el canvi climàtic s'està produint aquí i ara. Basant-se en proves serioses, al voltant del 97 per cent dels científics climàtics han arribat a la conclusió que s'està produint el canvi climàtic per causes humanes. Aquest acord no està documentat només per un sol estudi, sinó per un seguit de proves coincidents al llarg de les dues últimes dècades sorgides d'informes de científics, d'anàlisis de continguts d'estudis revisats per experts i de declaracions públiques de gairebé totes les organitzacions d'experts en aquest camp.

Informe de l'AMERICAN ASSOCIATION
FOR THE ADVANCEMENT OF SCIENCE, 2014¹

És impossible que es pugui aconseguir sense canviar radicalment l'*american way of life*, sense interrompre el desenvolupament econòmic i sense posar fi a grans sectors de la nostra economia.

THOMAS J. DONOHUE, president de la
Cambra de Comerç dels Estats Units,
sobre una reducció ambiciosa del carboni.²

Un home de la quarta fila vol fer una pregunta.

Es presenta com a Richard Rothschild. Explica a la multitud que va optar al càrrec de comissionat al comtat de Ma-

ryland's Carroll perquè havia arribat a la conclusió que les polítiques per combatre l'escalfament global en el fons eren «un atac al capitalisme americà de la classe mitjana». La pregunta que fa al grup d'experts, reunits en un hotel Marriott de Washington, D.C., és: «Fins a quin punt tot aquest moviment no és únicament un cavall de Troia verd, amb la panxa plena de doctrina socioeconòmica roja marxista?»³

A la sisena Conferència Internacional sobre Canvi Climàtic del Heartland Institute, celebrada a finals de juny del 2011 —principal punt de reunió dels que es dediquen a negar l'aclarador consens científic segons el qual l'activitat humana està escalfant el planeta—, això es considera una pregunta retòrica. Com preguntar en una reunió de banquers alemanys si els grecs són poc de fiar. Tot i així, els experts no deixaran passar l'oportunitat de dir a la persona que ha fet la pregunta que té tota la raó.

En primer lloc hi ha Marc Morano, editor de Climate Depot, lloc web de referència per als negacionistes. «Als Estats Units avui ens regulen fins i tot les dutxes, les bombetes, els rentavaixelles», diu. I «permetem que els tot terrenys nord-americans desapareguin davant nostre». Si els verds se surten amb la seva, adverteix Morano, veurem com hi ha un «pressupost de CO₂ per a cada home, dona i criatura del planeta, controlat per un organisme internacional».⁴

Després hi ha Chris Horner, membre destacat del Competitive Enterprise Institute, especialitzat a assetjar els científics climàtics amb oneroses demandes i recorrent a la Freedom of Information Act sempre que li convé. S'acosta el micròfon de taula a la boca. «Podeu pensar que el que es debat és el clima», diu, amb aire misteriós, «i molta gent s'ho pensa, però no és una creença raonable». A Horner, a qui els cabells prematurament grisos el fan semblar el doble en estudiant universitari d'Anderson Cooper, li agrada invocar la icona de la contracultura de la dècada del 1960 Saul Alinsky: «La qüestió no és la qüestió». La qüestió, segons sembla, és que

«cap societat lliure es faria el que exigeixen aquests plans [...] La primera mesura dels quals és eliminar aquestes llibertats empipadores que continuen fent nosa».⁵

Afirmar que el canvi climàtic és una conspiració per arrabassar la llibertat americana és força moderat pels estàndards del Heartland. Al llarg dels dos dies de conferència, sentiré com l'ecologisme modern es compara amb gairebé tots els episodis de matances en massa de la història de la humanitat, des de la Inquisició catòlica a l'Alemanya nazi passant per la Rússia de Stalin. M'assabentaré que la campanya de Barack Obama en què prometia promoure refineries de biocombustible de propietat local era molt semblant als plans del president Mao de posar «un forn de lingots al jardí de totes les cases» (Patrick Michaels, del Cato Institute). Que el canvi climàtic és «un pretext per al nacionalsocialisme» (Harrison Schmitt, antic senador republicà i astronauta retirat, fent referència als nazis). I que els ecologistes són com sacerdots asteques, que sacrifiquen multitud de persones per aplacar els déus i canviar el temps (Marc Morano, altra vegada).⁶

Però sobretot, sentiré versions de l'opinió expressada pel comissionat del comtat de la quarta fila: que el canvi climàtic és un cavall de Troia dissenyat per abolir el capitalisme i substituir-lo per una mena de «comunitarisme verd». Tal com el ponent Larry Bell afirma succintament al seu llibre *Climate of corruption*, el canvi climàtic «té poc a veure amb l'estat del medi ambient i molt a veure amb l'interès de coartar el capitalisme i transformar l'*american way of life* per fer una redistribució global de la riquesa».⁷

Sí, es pretén fer entendre que el rebuig dels delegats envers la ciència del clima es deu a un desacord profund amb les dades. I els organitzadors s'esforcen a imitar creïbles conferències científiques, anomenant la trobada «Restabliment del mètode científic» i fins i tot triant un nom, Conferència Internacional sobre el Canvi Climàtic, que presenta una sigla (ICCC, en anglès) que només es diferencia per una lletra de la

de la principal autoritat mundial sobre el canvi climàtic, el Grup Intergovernamental d'Experts sobre el Canvi Climàtic (IPCC, en anglès) de les Nacions Unides, una col·laboració de milers de científics i 195 governs. Però les diverses tesis contràries presentades a la conferència del Heartland —els anells dels arbres, les taques solars, el període càlid durant l'edat mitjana— són antigues i ja fa temps que s'han desacreditat del tot. I molts dels oradors ni tan sols són científics, sinó més aviat aficionats: enginyers, economistes i advocats, barrejats amb un home del temps, un astronauta i un «arquitecte espacial», tots convençuts d'haver estat més llestos que el 97 per cent dels científics climàtics del món amb els seus càlculs aproximats.⁸

El geòleg australià Bob Carter posa en dubte que es produeixi escalfament, mentre que l'astrofísic Willie Soon reconeix que s'ha produït un cert escalfament, però diu que no té res a veure amb les emissions amb efecte hivernacle, sinó que és el resultat de les fluctuacions naturals en l'activitat del sol. Patrick Michaels, del Cato, els contradia tots dos en admetre que el CO₂ sí que fa augmentar la temperatura, però insisteix que els efectes són tan insignificants que no caldria «fer-hi res». La discrepància és vital en tota reunió intel·lectual, però a la conferència del Heartland, aquest material clarament contradictori no desencadena gens de debat entre els negacionistes; ningú no prova de defensar cap postura per damunt de les altres, ni esclarir qui té la raó. De fet, mentre es presenten gràfics de temperatures, alguns membres d'un públic força envellit semblen quedar-se adormits.⁹

Tota la sala es revifa, però, quan les estrelles del moviment puguen a l'escenari, no pas una elit de científics, sinó una elit de guerrers ideològics com Morano i Horner. Vet aquí l'autèntic objectiu de la trobada: proporcionar un fòrum perquè els negacionistes més incombustibles apleguin els flagells retòrics amb què intentaran flagellar ecologistes i científics climàtics durant les setmanes i els mesos vinents. Els temes de conversa

analitzats aquí atapeiran la secció de comentaris que es desplega a sota de tots els articles i vídeos de YouTube que contenen l'expressió «canvi climàtic» o «escalfament global». També correran des de les boques de centenars de comentaristes i polítics de dretes, des d'aspirants republicans a la presidència fins a arribar als comissionats de comtat com Richard Rothchild. En una entrevista al marge de les sessions, Joseph Bast, president del Heartland Institute, es posa la medalla dels «milers d'articles, columnes d'opinió als diaris i discursos [...] basats o inspirats en algú que ha participat en algunes d'aquestes conferències».¹⁰

Més impressionant encara, tot i que no se n'ha dit res, són els reportatges que s'han deixat de publicar i de fer públics. Durant els anys previs a aquesta trobada, s'ha vist com l'atenció dels mitjans de comunicació pel canvi climàtic queia en picat, malgrat l'increment de la meteorologia extrema: el 2007, les tres principals cadenes nord-americanes —CBS, NBC i ABC— van elaborar 147 reportatges sobre el canvi climàtic; el 2011 les cadenes només en van emetre catorze. Aquesta és també l'estratègia negacionista que hi ha en joc, perquè l'objectiu no ha estat mai només estendre el dubte, sinó també estendre la por, enviar un missatge clar: dir qual-sevol cosa sobre el canvi climàtic era una manera infal·lible per trobar-te la safata d'entrada del correu i els comentaris penjats a internet carregats amb una variant tòxica de les crítiques més furibundes.¹¹

El Heartland Institute, un *think tank* amb seu a Chicago dedicat a «promoure solucions per al lliure mercat», porta a terme aquestes xerrades des del 2008, de vegades dos cops l'any. I en l'època de la reunió, l'estratègia semblava funcionar. En el seu discurs, Morano —que es va fer famós només per haver tret a la llum la història de Swift Boat Veterans for Truth que va contribuir a enfonsar la carrera presidencial de John Kerry del 2004— va dur el públic a recórrer diverses voltes de la victòria. La legislació climàtica al Senat dels Estats

Units: enterrada! La cimera de les Nacions Unides sobre el canvi climàtic a Copenhaguen: fiasco! El moviment climàtic: suïcida! Fins i tot va projectar en una pantalla un parell de cistes dels activistes climàtics barallant-se entre ells (com saben fer tan bé els progressistes) i va esperonar el públic a «celebrar-ho!». ¹²

Només hi van faltar globus i confeti caient del sostre.

Quan canvia l'opinió pública sobre les grans qüestions socials i polítiques, les tendències solen ser relativament graduals. Els canvis bruscos, quan es donen, els solen desencadenar els esdeveniments catastròfics. Raó per la qual els especialistes en sondejos estaven tan sorpresos pel que havia passat amb la percepció sobre el canvi climàtic en només quatre anys. Una enquesta Harris del 2007 va establir que el 71 per cent dels nord-americans creien que el consum continuat de combustibles fòssils modificaria el clima. El 2009 la xifra havia caigut al 51 per cent. El juny del 2011 el nombre baixava al 44 per cent, força per sota de la meitat de la població. Tendències similars s'han identificat al Regne Unit i Austràlia. Scott Keeter, director d'enquestes d'investigació al Pew Research Center for People & the Press, va descriure les dades estadístiques als Estats Units com «un dels canvis més importants i ràpids vistos en la història recent de l'opinió pública». ¹³

La creença generalitzada de l'existència del canvi climàtic s'ha recuperat lleugerament des dels mínims del 2010-11 als Estats Units. (Alguns han plantejat la hipòtesi que l'experiència amb catàstrofes relacionades amb el clima hi podria contribuir, tot i que «les proves, en el millor dels casos, són molt vagues, ara mateix», diu Riley Dunlap, sociòleg de l'Oklahoma State University especialitzat en el context polític del canvi climàtic.) Però el que continua sorprenent és que, al flanc dretà de l'espectre polític, les xifres encara són baixíssimes. ¹⁴

Avui es fa difícil de creure, però en un no tan llunyà 2008,

la lluita contra el canvi climàtic encara comptava amb un lleu suport dels dos pols, fins i tot als Estats Units. Aquell any, l'incondicional republicà Newt Gingrich va fer un anunci televisiu amb la congressista demòcrata Nancy Pelosi, aleshores portaveu de la Cambra de Representants, en què es comprometien a unir forces i lluitar junts contra el canvi climàtic. I el 2007, Rupert Murdoch —el seu canal Fox News constantment dona veu al moviment que nega el canvi climàtic— va llançar un programa d'incentius a la Fox per animar els treballadors a comprar-se cotxes híbrids (Murdoch va anunciar que se n'havia comprat un).

Aquesta època bipartidista ja s'ha acabat del tot. Avui, més del 75 per cent de les persones que es defineixen com a demòcrates i liberals creuen que els humans estem canviant el clima, un nivell que, tot i les fluctuacions anuals, només ha crescut lleugerament des del 2001. Contràriament, els republicans han optat per rebutjar de manera aclaparadora el consens científic. En algunes zones, només al voltant d'un 20 per cent dels que es defineixen com a republicans accepten la ciència. Aquest esvoranc polític també es dona al Canadà. Segons una enquesta realitzada per Environics l'octubre del 2013, només el 41 per cent dels enquestats que s'identificaven amb el Partit Conservador, al poder, creuen que el canvi climàtic és real i causat per l'acció humana, mentre que el 76 per cent dels simpatitzants del Nou Partit Democràtic, de tendència esquerrana, i el 69 per cent de simpatitzants del centrista Partit Liberal creuen que és real. I el mateix fenomen s'ha tornat a documentar a Austràlia i el Regne Unit, així com a l'Europa occidental.¹⁵

Des que es va produir aquesta línia divisòria pel que fa al canvi climàtic, s'ha fet molta recerca en el camp de la ciència social per establir amb exactitud com i per què les creences polítiques determinen les actituds envers l'escalfament global. Segons el Cultural Cognition Project de Yale, per exemple, la pròpia «cosmovisió cultural» —que serien les inclinacions

polítiques o actituds ideològiques envers la resta— explica «molt més les creences individuals sobre l'escalfament global que cap altra característica individual». ¹⁶ És a dir, molt més que no pas l'edat, l'origen ètnic, el nivell d'estudis o la filiació a un partit.

Els investigadors de Yale expliquen que les persones que tenen fortes visions del món «igualitàries» i «comunitaristes» (caracteritzades per una tendència a l'acció col·lectiva i la justícia social, preocupació per la desigualtat i recel envers el poder corporatiu) accepten de manera molt majoritària el consens científic sobre el canvi climàtic. Per contra, aquells que tenen una cosmovisió molt «jerarquitzada» i «individualista» (caracteritzada per una oposició a l'ajuda del govern als pobres i les minories, fort suport a la indústria i la creença que bàsicament cadascú aconsegueix el que es mereix) rebutgen de manera molt majoritària el consens científic. ¹⁷

Les proves són sorprenents. Entre el segment de nord-americans que mostren les visions més «jeràrquiques», només l'11 per cent consideren que el canvi climàtic és un «risc alt», comparat amb el 69 per cent del segment que mostra la visió més «igualitària». ¹⁸

El professor de Dret a Yale, Dan Kahan, l'autor principal d'aquest estudi, atribueix l'estreta correlació entre «cosmovisió» i acceptació de la ciència climàtica a la «cognició cultural», procés a través del qual tots nosaltres —independentment de la inclinació política— filtrem nova informació de manera que protegeixi la nostra «visió preferida de com és una bona societat». Si la informació nova confirma aquesta visió, l'acceptem i la integrem fàcilment. Si amenaça el nostre sistema de creences, aleshores el nostre cervell es posa en marxa immediatament per produir anticossos intel·lectuals destinats a repel·lir la invasió no desitjada. ¹⁹

Com Kahan explicava a *Nature*, «a la gent li resulta desconcertant que el comportament que un mateix considera noble pugui ser perjudicial per a la societat, i el comportament

que qualifiquen d'innoble sigui beneficiós. Com que admetre una afirmació així podria derivar en una barrera entre un mateix i els altres, mostrem una forta predisposició emocional a rebutjar-la». En altres paraules, sempre és més fàcil negar la realitat que permetre que se'ns esmicoli la nostra visió del món, un fet tan veritable per als estalinistes acèrrims en el moment de màximes purgues com per als negadors llibertarians del canvi climàtic d'avui. A més, els esquerrans són igual de capaços de negar les inoportunes proves científiques. Si els conservadors són justificadors inherents del sistema, i per tant els empipen les dades que posen en dubte el sistema econòmic dominant, aleshores molts esquerrans són qüestionadors inherents del sistema, i per tant són propensos a l'escepticisme sobre les dades proporcionades per les corporacions i el govern. Això pot degenerar en la mena de resistència a les dades que veiem entre aquells que estan convençuts que les multinacionals farmacèutiques han amagat la relació entre vacunació infantil i autisme. Ja es poden aplegar tantes proves com calgui per rebatre les seves teories; a aquests paladins els és igual. El sistema s'autoencobreix, ras i curt.

Aquest tipus de raonament defensiu ajuda a explicar l'augment de la càrrega emocional que avui en dia envolta la qüestió del clima. En el gens llunyà 2007, el canvi climàtic era un fet que gairebé tothom admetia que es produïa, però no semblava amoïnar gaire. (Quan es demana als nord-americans que ordenin les seves preocupacions polítiques per prioritat, el canvi climàtic continua relegat sistemàticament a l'últim lloc.)²¹

Però avui en dia hi ha un grup significatiu d'electors a molts països que estan apassionadament, fins i tot obsessivament, preocupats pel canvi climàtic. El que els importa, però, és presentar-lo com un «frau» perpetrat pels liberals per obligar-los a canviar les bombetes, a viure en blocs de pisos d'estil soviètic i a renunciar als seus tot terrenys. Per a aquests dre-tans, l'oposició al canvi climàtic ha esdevingut tan fonamental

en el seu sistema de creences com la baixa fiscalitat, el dret a posseir armes i el rebuig a l'avortament. Motiu pel qual alguns científics climàtics denuncien que reben la mena d'hostilitats que se solien reservar als metges que practicaven avortaments. A l'Àrea de la Badia de Califòrnia, activistes del Tea Party han interromput sessions municipals quan es debaten estratègies de sostenibilitat menors, assegurant que formen part d'un complot impulsat per les Nacions Unides de cara a governar el món. Tal com assenyala Heather Gass, del Tea Party de l'Est de la Badia, en una carta feta pública després d'una d'aquestes sessions: «Algun dia (el 2035) us despertareu en habitatges subvencionats pel govern, menjareu aliments subvencionats pel govern, autobusos del govern duran els vostres fills a centres escolars d'adoctrinament mentre vosaltres treballeu en llocs de treball de baixa categoria assignats pel govern al centre de la ciutat accessible amb transport urbà perquè no teniu cotxe i vés a saber on seran els vostres pares, ja vells, però llavors ja serà massa tard! DESPERTEU-VOS!!!».²²

És evident que, per alguna raó, el canvi climàtic fa que alguns se sentin realment amenaçats.

VERITATS INCONCEBIBLES

Si es recorre la renglera de taules instal·lades pels patrocinadors de la conferència del Heartland, no és gens difícil constatar el que passa. La Heritage Foundation escampa informes, tal com fa el Cato Institute i l'Ayn Rand Institute. El moviment que nega el canvi climàtic —lluny de ser la convergència orgànica dels científics «escèptics»— és exclusivament una criatura de la xarxa ideològica desplegada aquí, la que de debò es mereix el mèrit d'haver redibuixat el mapa ideològic global durant les últimes quatre dècades. Un estudi del 2013 de Riley Dunlap i del científic polític Peter Jacques va determinar que un impactant 72 per cent dels llibres que neguen el canvi cli-

màtic, gairebé tots publicats des de la dècada del 1990, tenien llaços amb els *think tanks* de la dreta, una xifra que s'alça fins al 87 per cent si n'excloem els llibres autopublicats (una pràctica creixent).²³

Moltes d'aquestes institucions es van crear a finals de la dècada del 1960 i principis de la del 1970, quan les elits empresarials dels Estats Units tenien por que l'opinió pública virés perillosament en contra del capitalisme i a favor, si no del socialisme, sí d'un agressiu keynesianisme. Com a resposta, van llançar una contrarevolució, un moviment intel·lectual generosament finançat que argumentava que l'avarícia i la cerca il·limitada de benefici no eren cap motiu per haver de demanar perdó i que a més oferien les màximes esperances d'emancipació humana que ha conegut mai el món. Sota aquest estandard alliberacionista, van lluitar per aconseguir polítiques com ara la reducció d'impostos i acords de lliure comerç, i perquè se subhastessin recursos estatals bàsics, des de telefonia fins a energia i aigua; o sigui, el corpus conegut a bona part del món com a «neoliberalisme».

A finals de la dècada del 1980, després que Margaret Thatcher portés el timó del Regne Unit i Ronald Reagan el dels Estats Units durant deu anys, i amb el comunisme ensorrant-se, aquests guerrers ideològics estaven preparats per declarar la victòria: la història s'havia acabat oficialment i no hi havia, segons les repetides paraules de Thatcher, «cap alternativa» al seu fonamentalisme del mercat. Plens de confiança, la propera tasca era instaurar sistemàticament el projecte d'alliberament de les empreses a tots els països que s'hi haguessin resistit prèviament —cosa que en general era més fàcil d'aconseguir enmig d'agitacions polítiques i profundes crisis econòmiques—, i consolidar-lo a través d'acords de lliure comerç i afiliació a l'Organització Mundial del Comerç.

Tot havia anat molt bé. El projecte havia aconseguit fins i tot sobreviure, més o menys, al col·lapse financer del 2008 causat directament per un sector bancari que havia estat alli-

berat de tanta regulació i supervisió feixugues. Però per als que es reuneixen a la conferència del Heartland, el canvi climàtic és una amenaça d'un altre caire. No es tracta de les preferències polítiques dels republicans contraposades a les dels demòcrates; es tracta dels límits físics de l'atmosfera i el mar. Si les esgarrifoses previsions sorgides del Grup Intergovernamental d'Experts sobre el Canvi Climàtic (GIECC) no es qüestionen, i els negocis, com sempre, ens menen directament cap a punts d'inflexió que amenacen la civilització, aleshores les implicacions són òbvies: la croada ideològica incubada en *think tanks* com Heartland, Cato i Heritage s'haurà d'aturar de cop. I tampoc és que els diversos intents de minimitzar l'acció climàtica presentant-la com a compatible amb la lògica del mercat (comerç del carboni, compensacions de les emissions de carboni, monetitzar «serveis» de la natura) hagin enganyat gens ni mica aquests acèrrims convençuts. Saben perfectament que la nostra és una economia global creada pel consum de combustibles fòssils, i plenament dependent d'aquests combustibles, i que una dependència tan intrínseca no es canvia amb uns quants mecanismes suaus de mercat. Caldrien intervencions potents: àmplies prohibicions d'activitats contaminants, grans subvencions per a alternatives verdes, multes severes per les infraccions, nous impostos, nous programes d'obres públiques, revocació de privatitzacions; i la llista d'ultratges ideològics continua. En resum, tot el que aquests *think tanks* —que sempre han estat representants públics per a interessos corporatius molt més profunds— han atacat amb esforç durant dècades.

I també hi ha la qüestió de l'«equitat global» que va aparèixer en les negociacions climàtiques. El debat de l'equitat és basa en la simple constatació científica que l'escalfament global el provoca l'acumulació durant dos segles de gasos amb efecte hivernacle a l'atmosfera. Això significa que els països que s'han avançat en la industrialització han provocat moltes més emissions que els altres, que són la majoria. I tot i així,

molts dels països que han contribuït poc o gens en les emissions són els primers castigats amb els efectes del canvi climàtic i amb més duresa (resultat de la mala sort geogràfica juntament amb les vulnerabilitats concretes que provoca la pobresa). Per abordar aquesta injustícia estructural de manera adequada i convèncer països de creixement accelerat com la Xina i l'Índia que no desestabilitzin el sistema climàtic mundial, els països que van començar les emissions abans, com Amèrica del Nord i Europa, hauran d'assumir inicialment una part superior de la càrrega. I és evident que caldrà fer importants transferències de recursos i tecnologia per ajudar a combatre la pobresa utilitzant instruments baixos en carboni. És això al que es referia la negociadora climàtica de Bolívia, Angélica Navarro Llanos, quan va reivindicar un Pla Marshall per a la Terra. I és aquesta mena de distribució de la riquesa la que representa el pitjor crim ideològic en un lloc com el Heartland Institute.

Fins i tot l'acció climàtica a dins de les pròpies fronteres els sembla sospitosament socialista; totes les demandes d'habitatge assequible i concentrat en zones amb poblament continu i reivindicacions de més transport públic són formes clares de subvencionar de manera encoberta els pobres, que no s'ho mereixen. I ja no cal ni esmentar el que aquesta guerra al carboni significa per a la premissa mateix del lliure comerç global, que insisteix que la distància geogràfica és una mera ficció que han d'esvair els camions dièsel de Walmart i els portacontenidors de Maersk.

Més important que tot això, però, és el temor profund que senten davant la idea que si realment el sistema de lliure mercat ha posat en marxa processos físics i químics que, si persistim a no controlar, amenacen l'existència mateix de grans segments de la humanitat, llavors tota la seva croada de redimir moralment el capitalisme haurà estat en va. Davant de riscos així, és evident que la cobdícia tampoc no és tan bona, al capdavall. I és això el que hi ha darrere el bruscat augment de la

negació del canvi climàtic entre els conservadors més fervents: han entès que tan aviat com admetin que el canvi climàtic és real, perdran la batalla ideològica central dels nostres temps: si hem de planificar i gestionar les nostres societats perquè reflecteixin els nostres objectius i valors, o si aquesta tasca es pot deixar a la màgia del mercat.

Imaginem un instant com veu tot això una persona com el president del Heartland, Joseph Bast, un agradable individu amb barba que va estudiar Econòmiques a la Universitat de Chicago i que em va dir, en una entrevista que vam mantenir, que la seva vocació personal és «alliberar les persones de la tirania d'altres persones».²⁴ Per Bast, l'acció climàtica és com la fi del món. No ho és, o com a mínim no ho hauria de ser, però a efectes pràctics, la reducció de les emissions basada en certeses científiques és la fi del seu món. El canvi climàtic fa esclatar la bastida ideològica on descansa el conservadorisme contemporani. Un sistema de creences que vilipendia l'acció col·lectiva i declara la guerra a qualsevol regulació corporativa i a tot allò que és públic, senzillament no es pot reconciliar amb un problema que exigeix acció col·lectiva a una escala sense precedents i un fre radical a les forces del mercat, responsables en gran mesura de crear i aprofundir la crisi.

I per a molts conservadors, sobretot els religiosos, el repte encara és més profund, ja que no només amenaça la fe en els mercats sinó també narratives culturals bàsiques sobre el que els humans fem aquí a la Terra. Som amos i senyors, que hem vingut a sotmetre i dominar, o som una més de les moltes espècies, a mercè de poders més complexos i imprevisibles del que poden modelitzar els nostres ordinadors més potents? Com assenyala Robert Manne, professor de Política a La Trobe University de Melbourne, la ciència climàtica és per a molts conservadors «una ofensa a la seva fe més profunda i preuada: la capacitat i fins i tot el dret de 'l'espècie humana' de dominar la Terra i tots els seus fruits i establir un 'domini' sobre la natura». Per a aquests conservadors, assenyala, «un

pensament així no és només erroni. És intolerable i profundament ofensiu. Cal combatre els que prediquen aquesta doctrina i, si cal, denunciar-los».²⁵

I i tant si fan denúncies, i com més personals, millor; tant si és a l'antic vicepresident Al Gore per les seves mansions, com al cèlebre científic climàtic James Hansen pels honoraris de les seves conferències. I llavors hi ha el «*climagate*», un escàndol fabricat en què es van piratejar els missatges electrònics dels científics climàtics, i llavors els membres del Heartland i els seus aliats en van tergiversar el contingut i van assegurar que havien trobat proves que les dades s'havien manipulat (s'insistia tothora que els científics no actuaven correctament). El 2012, el Heartland Institute fins i tot es va col·locar en una situació compromesa quan va llançar una campanya a través de tanques publicitàries en què es comparava la gent que creia en el canvi climàtic («alarmistes del canvi climàtic», segons l'argot negacionista) amb el líder d'una secta i assassí Charles Manson i Unabomber Ted Kaczynski. «Encara crec en l'escalfament global. I tu?», preguntava el primer anunci en lletres grosses i vermelles sota una imatge de Kaczynski. Pels seguidors del Heartland, negar la ciència climàtica entra dins de les accions d'una guerra, i actuen en conseqüència.²⁶

Molts dels que neguen el canvi climàtic admeten obertament que la seva desconfiança envers la ciència va sorgir arran de l'intens temor experimentat en constatar que si el canvi climàtic és real, llavors les implicacions polítiques serien catastròfiques. Tal com el britànic James Delingpole, bloguer i conferenciant habitual del Heartland, ha assenyalat, «l'ecologisme contemporani fomenta amb èxit moltes de les causes valorades per l'esquerra: redistribució de la riquesa, impostos més alts, més intervenció del govern, regulació». El president del Heartland, Joseph Bast, encara és més contundent. Per l'esquerra, «el canvi climàtic és perfecte [...] És la raó per la qual hauríem de fer tot el que [l'esquerra] volia fer igualment».²⁷